

Flickor är bättre än pojkar!

- En kvantitativ studie gällande gymnasieelevers motivation till skolarbete ur ett socialt klass- och könsperspektiv

Kalle Forsberg

Gustav Johansson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 3:2006

Lärarytildningen 2002-2006

Seminarieledare: Pia Lundquist Wanneberg

Handledare: Pia Lundquist Wanneberg

Sammanfattning

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka vilken betydelse social klass och kön har för elevernas motivation till sitt skolarbete. Frågeställningarna vi använt oss av är, vilken typ av motivation har eleverna på studieförberedande program?, vilken typ av motivation har eleverna på yrkesförberedande program?, vilken typ av motivation har pojkar? och vilken typ av motivation har flickor?

Metod

Vi har med hjälp av enkäter genomfört en undersökning med 100 sistaårselever från fem olika gymnasieskolor i Stockholmsområdet. 50 elever från studieförberedande och 50 elever från yrkesförberedande program, könsfördelningen är helt jämn. Enkätsvaren har bearbetats statistiskt i statistikprogrammet SPSS, signifikansnivån är i denna studie 95%.

Resultat

Det finns ett statistiskt säkerställt samband mellan motivation och kön. Flickor är i betydligt större utsträckning yttre motiverade till sitt skolarbete än pojkar. Studien visade även att pojkar i dubbelt så många fall som flickor är amotiverade till sitt skolarbete. Noterbart är även att den yttre motivationen dominerade för båda könen.

Vad gäller sambandet mellan motivation och social klass fann studien inget statistiskt säkerställt samband. Dock pekade resultatet mot att elever från de yrkesförberedande programmen i högre grad är yttre motiverade jämfört med eleverna från de studieförberedande programmen.

Slutsats

Vår slutsats av denna studie är att det finns ett samband mellan motivation och kön. Flickor är mer motiverade än pojkar och har en högre yttre motivation. Studien fann inga samband som är statistiskt säkerställda mellan motivation och social klass.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
<i>1.1 Introduktion</i>	1
<i>1.2 Forskningsläge</i>	2
1.2.1 Introduktion	2
1.2.2 Motivation och social klass	2
1.2.3 Motivation och genus	3
1.2.4 Sammanfattning av forskningsläget	4
<i>1.3 Syfte och frågeställningar</i>	5
<i>1.4 Teoretiska utgångspunkter</i>	5
1.4.1 Vallerands motivationsmodell	6
1.4.1.1 Inre motivation	6
1.4.1.2 Yttre motivation	7
1.4.1.3 Amotivation	7
1.4.1.4 Nivåer på motivation	7
1.4.1.5 Motivation på kontextuell nivå	8
1.4.2 Social klassteori	9
1.4.3 Genusteori	11
1.4.4 Sammanfattning teoretiska utgångspunkter	13
2. Metod	13
<i>2.1 Datainsamlingsmetoder</i>	13
2.1.1 Enkätens utformning	13
<i>2.2 Urval</i>	14
2.2.1 Bortfall	15
<i>2.3 Procedur</i>	15
<i>2.4 Databearbetning</i>	15
<i>2.5 Tillförlitlighet</i>	16
3. Resultat	17
<i>3.1 Motivation och social klass</i>	17
<i>3.2 Motivation och kön</i>	20

3.3 <i>Föreställningar om motivation</i>	21
3.4 <i>Sammanfattning av resultat</i>	23
4. Diskussion	25
4.1 <i>Motivation och social klass</i>	25
4.2 <i>Motivation och kön</i>	27
4.3 <i>Slutsatser och fortsatt forskning</i>	28
5. Käll- och litteraturförteckning	30
5.1 <i>Otryckta källor</i>	30
5.2 <i>Tryckta källor</i>	30
5.2 <i>Elektroniska källor</i>	31
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. Inledning

1.1 Introduktion

Historiskt sett har samhället dominerats av män. Dagens samhälle är skapat av män och fortfarande innehas de flesta ledande positioner i samhället av män. Vår uppfattning är att även i skolans värld är pojkarna det dominerande könet, de tar mer plats och får således mer uppmärksamhet av lärarna. Trots att denna uppmärksamhet inte alltid är av positiv karaktär tar den mycket tid från flickorna. Forskning visar dock på att flickor idag har bättre betyg än pojkar.¹ Vad kan det bero på att flickorna, trots att de får mindre uppmärksamhet och mindre tid av lärarna, ändå har bättre betyg?

Vi tror att detta kan bero på skillnader i motivation och det samband som finns mellan motivation och prestation.² Det finns också tidigare studier som tyder på att skillnader i skolprestation även beror på vilken social klass man kommer ifrån. Elever från en högre social klass presterar enligt studier också bättre i skolan.³ Även detta kan härledas historiskt då det i skolans begynnelse bara var de ekonomiskt lyckligt lottade barnen som fick möjlighet till utbildning. Denna tydliga relation mellan social klass och utbildning finns även idag då merparten av de individer som fortsätter studera på universitet och högskola kommer från familjer med akademisk bakgrund.⁴ Det finns med andra ord skillnader i prestation, kan det betyda att det också finns en skillnad i motivation?

Denna studie syftar till att undersöka om det finns några samband mellan motivation och klass och motivation och kön samt hur dessa eventuella samband ser ut. Vi anser att det är av stor vikt att dagens lärare får en djupare bild av hur motivationen ser ut hos eleverna. Målet för varje lärare borde vara att få alla elever motiverade. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att lärarna får kunskap i hur motivationen skiljer sig mellan elever med olika kön och elever med olika social klass. Genom denna kunskap får de en större möjlighet att anpassa sin undervisning till elever med olika typer av motivation.

---

¹ Mats Björnsson, *Kön och skolframgång: tolkningar och perspektiv: Ett uppdrag för myndigheten för skolutveckling*, (2005), s. 11.

² Peter Hassmén, Nathalie Hassmén, Johan Plate, *Idrottspsykologi*, (Falköping: Bokförlaget Natur och kultur, 2003) s. 164.

³ Göran Arnman, Ingrid Jönsson, *Segregation och svensk skola: En studie av utbildning, klass och boende* (diss. Lund, Studentlitteratur, 1983) s. 46-53.

⁴ Britt Hallerdt, *Studieresultat och social bakgrund: en översikt över fem års forskning*, (Stockholm: Skolverket, 1995) s. 25.

1.2 Forskningsläge

1.2.1 Introduktion

Vår studie inriktar sig mot motivation relaterat till social klass och kön. Vi har funnit en hel del forskning gjord om vad motivation är och vad den beror på och vi har även hittat en koppling mellan motivation och prestation. Detta har gjort att vi även kan använda oss av studier som undersökt prestation i förhållande till genus och social klass.

Idrottspsykologen Peter Hassmén menar i *Idrottspsykologi* att motivation utgör "...grunden för all mänsklig verksamhet och är en förutsättning för att vi ska kunna prestera".⁵ Detta citat visar tydligt hur motivation och prestation hänger samman och att även begreppet prestation är av värde för oss eftersom det är motivation som är grunden till all prestation. I och med detta anser vi att det i allra högsta grad är relevant att även använda oss av undersökningar på området prestation för att sedan koppla detta till vår motivationsstudie.

1.2.2 Motivation och social klass

Sociologerna Göran Arnman och Ingrid Jönsson har i en avhandling studerat ca 4000 barn i grundskolan. Dessa följde man från år 1 till år 9. Studiens syfte var att undersöka hur den sociala segregationen såg ut i den svenska skolan och en av de saker man undersökte var hur ett barns sociala bakgrund påverkade skolprestationen. Man delade in barnen i fyra olika socialgrupper utifrån vilket yrke deras fäder hade (i de fall modern stod som målsman utgick man från hennes yrke)⁶. Författarna har valt att mäta skolframgång med betyg (främst i matematik och svenska) och resultat på standardprov. Ett tydligt resultat som studien visade var att elever som kom från en högre social klass också presterade bättre i skolan. Detta gällde generellt både vad gäller betyg och standardprov. Det visade sig också att klasser som hade en majoritet av elever från en hög social klass presterade bättre än klasser där majoriteten av eleverna kom från en låg social klass. Detta gällde för samtliga elever i klasserna oavsett vilken socialgruppstillhörighet de hade. Undersökningen visade också att barn från höga socialklasser oftare höjer sina betyg successivt under skolgången medan barn från låga socialklasser oftare sänker sina betyg. Skillnaderna i prestation blir alltså större under skolgången.⁷

---

⁵ Hassmén s. 164.

⁶ Arnman s. 46-53.

⁷ Arnman s. 61-78.

Som vi såg ovan har prestation och motivation ett starkt samband. Kan det då vara så att skillnaderna i motivation också är stora och är det i så fall så att eleverna från höga sociala klasser har en större eller annan typ av motivation gentemot eleverna från låga sociala klasser?

1.2.3 Motivation och genus

Det har länge funnits en traditionell bild av skolan där pojkar dominerar både i klassrummet och på betyget. Under senare tid har däremot allt fler undersökningar visat att flickorna både har kommit ikapp och gått förbi pojkarna vad gäller skolresultat, både i grundskolan och på gymnasiet.

En av dessa forskningar är den s.k. PISA-studien,⁸ som undersöker elevers inställningar till lärande. Totalt genomfördes studien på över 265 000 elever från 32 länder, varav ca 4400 från Sverige. Provet som eleverna fick genomföra var inte främst till för att mäta faktakunskaper utan istället elevernas förmåga att reflektera och sätta in saker i större sammanhang. Studien tar hänsyn till fyra övergripande aspekter: inlärningsstrategier, motivation, självförtroende och inläringssituation.⁹ Vi kommer att fokusera på motivationsdelen av undersökningen.

PISA-studien kommer fram till att motivation i hög grad påverkar resultatet, ju större intresse som finns från elevens sida desto bättre presterar eleven.¹⁰ Studien visar också på att flickor är mer motiverade än pojkar till sina studier och att det är viktigare för flickor att vara motiverade för att prestera bra än det är för pojkar.¹¹

Detta visar även utredaren på Utbildningsdepartementet Mats Björnssons rapport ”Kön och skolframgång” som han gjort på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling, den tar avstamp i bl a PISA-studien. Där står att läsa att flickor presterar bättre än pojkar i skolan. På exempelvis gymnasiet har flickorna ett genomsnittsbetyg på 14,7 medan pojkarna ligger på 13,4 betygspoäng.¹² Ett annat exempel är att kvinnorna dominerar i antal på högskolorna,

---

⁸ PISA står för *Programme for International Student Assessment* och är en internationell kunskapsundersökning för 15-åringar som 1997 initierades av OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*).

⁹ *Att lära för livet: Elevers inställningar till lärande – resultat från PISA 2000*, (Sundbyberg, Alfa Print 2004) s. 9.

¹⁰ *Ibid*, s. 14.

¹¹ *Ibid*, s. 24.

¹² Björnsson, s. 11.

detta är dock inget nytt. Ända sedan 1977 har kvinnorna varit fler än hälften. Idag är dock fördelning så pass stor som 60/40.¹³

Björnsson finner i sin rapport att en av anledningarna till att flickorna gått om pojkarna i skolprestationer är att det i dagens skola råder en s.k. anti-pluggkultur som stör framförallt pojkar i de tidiga skolåren. Detta gör att pojkar dagligen måste slåss för sin sociala status i gruppen och ägnar kraft åt detta istället för att studera. En pojke som vill studera riskerar att bli mobbad och samtidigt få en låg social status bland de övriga pojkarna.¹⁴ Detta medan det bland flickor inte alls råder samma mentalitet utan de kan lättare balansera mellan rollerna som ”poppis” och ”pluggis”.¹⁵ Detta tycker vi kan kopplas samman med motivation då det är svårt för pojkar att vara motiverade till skolan då de riskerar bli mobbade. Medan det är lättare för flickor att vara motiverade då det inte riskerar några negativa reaktioner från sin omgivning, åtminstone inte i samma utsträckning.

En intressant sak som också går att finna i Björnssons rapport är att könsskillnader i skolprestationer inte är beroende av vilken social klass eleverna har. Det finns ungefär lika stora skillnader mellan flickor och pojkar oavsett social klass.¹⁶

1.2.4 Sammanfattning av forskningsläget

Arnmans m fl studie angående skolprestation i förhållande till social klass visar att det finns ett samband mellan goda skolprestationer och hög social klass. Gällande sambandet mellan motivation och kön fastslog PISA-studien att flickor i högre grad än pojkar var motiverade till sitt skolarbete. Samma studie kom fram till att motivation är starkt relaterat till prestation, vilket även Hassmén m fl menar på. Björnsson går närmare in på orsakerna till varför flickor är i större utsträckning motiverade än pojkar. Han diskuterar kring den anti-plugg kultur som råder bland pojkarna och kommer också fram till att skolprestationer inte är beroende av social klass.

---

¹³ Björnsson, s. 14.

¹⁴ Ibid, s. 26.

¹⁵ Ibid, s. 33.

¹⁶ Ibid, s. 20-21.

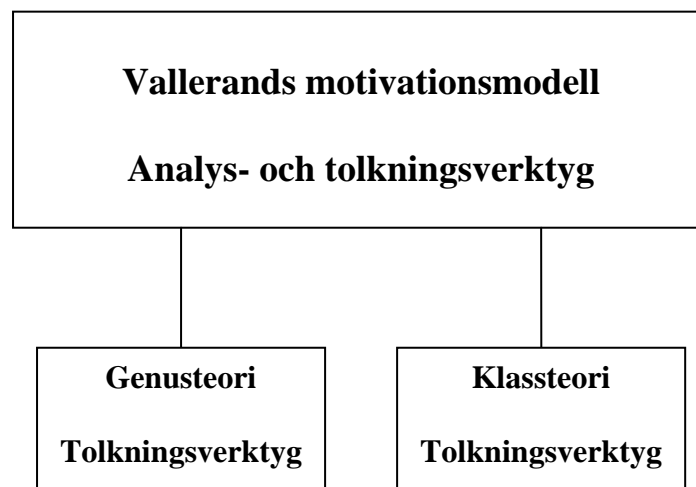
1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka vilken betydelse social klass och kön har för elevernas motivation till sitt skolarbete.

- Vilken typ av motivation har eleverna på studieförberedande program?
- Vilken typ av motivation har eleverna på yrkesförberedande program?
- Vilken typ av motivation har pojkar?
- Vilken typ av motivation har flickor?

1.4 Teoretiska utgångspunkter

Eftersom studien syftar till att undersöka motivation utifrån två olika perspektiv kommer vi att använda oss av tre olika teoretiska utgångspunkter (se figur 1). Till att börja med kommer vi att gå igenom den motivationsteori som ligger till grund för vår undersökning, Vallerands motivationsmodell. Därefter beskriver vi de teorier som kommer att användas för att tolka våra resultat gällande kön och klass.

Figur 1: Teoretiska utgångspunkter

1.4.1 Vallerands motivationsmodell

Den amerikanske psykologen Robert J Vallerand har utarbetat en motivationsmodell och vi har tänkt använda delar av denna till att tolka vårt resultat.

Modellen är uppbyggd av fem delar och dessa är, de centrala begreppen, vilka nivåer dessa verkar på, på vilka sätt motivation bestäms, hur motivation på olika nivåer samverkar med varandra samt vilka konsekvenser olika typer av motivation leder till.¹⁷ Vi kommer framförallt att använda oss av två delar i denna teori och dessa är de centrala begreppen samt på vilka nivåer dessa kan verka. Självklart är det dock så att vi även kommer att komma in på de andra delarna i modellen men vår tyngdpunkt kommer att ligga på ovan nämnda delar. Nedan kommer vi tydligare att redogöra för de delar av modellen som är mest relevanta för vårt arbete. I Vallerands modell finns det tre olika typer av motivation och dessa är inre motivation, yttre motivation samt amotivation (ej motiverad).¹⁸ Dessa kommer att förklaras var för sig nedan.

1.4.1.1 Inre motivation

För en inre motiverad individ är det själva uppgiften som står i centrum. Han/hon utför en viss sak för nöjet som det ger och den tillfredsställelse som personen känner när denne gör detta. Vallerand har också delat in den inre motivationen i tre olika typer.¹⁹ Vallerand har i en studie undersökt varför college-studenter går på college och sedan delat in deras svar i de olika motiveringstyperna.²⁰ Vi tänkte därför beskriva dessa typer med hjälp av detta.

- Intrinsic motivation - Knowledge: "Because I experience pleasure and satisfaction while learning new things."
- Intrinsic motivation - Accomplishments: "For the pleasure I experience while surpassing myself in my studies."
- Intrinsic motivation - Stimulation: "For the high feeling that I experience while reading on various interesting subjects."²¹

---

¹⁷ Robert J Vallerand, "Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation", in *Advances in experimental social psychology vol 29*, red Mark P Zanna, (United States of America, Academic Press, 1997) s.278-329.

¹⁸ Ibid, s. 278.

¹⁹ Ibid, s. 278-283.

²⁰ Ibid, s. 284 f.

²¹ Ibid, s. 285.

1.4.1.2 Yttre motivation

För en yttre motiverad individ är det belöningen som står i centrum. Personen gör inte en viss uppgift för den glädje som uppgiften i sig kan ge utan för de belöningar och fördelar som denne kan få genom att utföra uppgiften.²² Även yttre motivation är indelad i tre underkategorier och vi tänker beskriva dessa på samma sätt som vi gjorde med inre motivation, nämligen genom att använda oss av svaren i college – studien.

- Identified regulation: "Because eventually it will allow me to enter the job market in a field that I like."
- Introjected regulation: "To prove to myself that I can do better than just a high-school degree."
- External regulation: "In order to get a more prestigious job later on."²³

1.4.1.3 Amotivation

En amotiverad individ har ingen intention med de uppgifter denne företar sig, d v s personen saknar mål. Det är också vanligt att amotiverade personer känner att de kunskaper de besitter är otillräckliga och därav upplever de att uppgifter blir svåra och ohanterbara.²⁴

Ett exempel på amotivation ges i college - studien.

- "Amotivation: "Honestly I don't know; I really feel that I'm wasting my time in college."²⁵

1.4.1.4 Nivåer på motivation

Som vi skrev i inledningen så tar Vallerand upp att en individs motivation kan verka på olika nivåer. Dessa nivåer är en global nivå, en kontextuell nivå och en situationsnivå. Med den globala nivån menar han den motivation som en individ har rent generellt kopplat till den miljö han/hon lever i. Det är alltså en mer övergripande motivation. Med den kontextuella nivån menar han den motivation en individ har för ett visst område, i vårt fall skolan. Till sist har vi en situationsnivå och det är den motivation en individ kan känna just för stunden då han/hon utför en uppgift. Dessa nivåer samverkar med varandra och kan också påverka varandra men de är även skiljda åt på så vis att en person kan ha en inre motivation på den globala nivån men sedan ha en yttre motivation, eller till och med en amotivation på andra

---

²² Vallerand, 278 f.

²³ Ibid, s. 285.

²⁴ Ibid, s. 279.

²⁵ Ibid, s. 285.

områden.²⁶ Det vi främst kommer att koncentrera oss på i vår studie är den kontextuella nivån gällande skolan. Således kommer vi nedan att beskriva den kontextuella nivån och vad som kännetecknar denna.

1.4.1.5 Motivation på kontextuell nivå

Vad Vallerand menar med motivation på den kontextuella nivån är som vi beskrev ovan den motivation en individ känner för ett visst område, en kontext. Definitionen på kontext är ”*a distinct sphere of human activity*”. Orsaken till att den kontextuella nivån är så viktig är att en persons motivation kan variera så kraftigt mellan olika områden.²⁷ Som nämnts ovan så kan en persons motivation variera mellan de olika nivåerna och Vallerand beskriver också detta med ett exempel, vilket ger en tydlig bild av vad som kan påverka motivationen på den kontextuella nivån.

John är 12 år och är en person som har en inre motivation på det globala planet. Han gör alltså saker främst för att han tycker det är roligt och mår bra av att göra dessa saker. Detsamma gäller dock inte inom skolan (kontextuell nivå). Dit går han endast för att han måste. Han har heller inte så bra betyg. Under en period får de en vikare som har en annan ledarstil än Johns ordinarie lärare. Hon är mindre kontrollerande och låter eleverna arbeta mer självständigt och bestämma saker och ting själva. Detta gör att John känner en större motivation (inre motivation) för skolan och därav blir hans betyg också bättre.²⁸

Med detta exempel visar Vallerand hur modellen hänger ihop och det visar också vad som kan påverka motivationen på den kontextuella nivån. En tydlig sådan sak ser vi här är läraren. Vi ser också vad olika sorters motivation kan leda till, högre – lägre betyg.

En sak som påverkade en individs motivation inom kontexten skolan var alltså lärarens ledarstil. Detta kallar Vallerand för sociala faktorer och det är dessa som påverkar motivationen. Kontextuella faktorer är alltså sådana som har betydelse för det området de gäller men är betydelselösa för andra områden. Andra sociala faktorer som har inverkan inom skol - kontexten är t.ex. typ av skola, strukturen på klassrum och skolkamrater.²⁹

---

²⁶ Vallerand, s. 288-295.

²⁷ Ibid, s. 290 f.

²⁸ Ibid, s. 276.

²⁹ Ibid, s. 295-297.

Vallerand tar i sin teori även upp vilka konsekvenser de olika typerna av motivation leder till. Enligt Vallerand känner en individ som har en inre motivation till en viss uppgift eller område sig oftast fri och avslappnad. Inre motivation leder alltså till goda känslor och individen mår helt enkelt bra. En sådan person är fokuserad på sin uppgift men känner inte någon press. Det motsatta gäller således för en person som har en yttre motivation. Denne känner sig ofta spänd och pressad och har alltså mest negativa känslor.³⁰ Vallerand tar även upp en undersökning som visar på ovanstående. Studien undersökte vilken betydelse motivation hade för ifall simmare fortsatte eller slutade med sin sport. De kom fram till att amotivation hade störst negativ inverkan medan inre motivation hade störst positiv inverkan. Dock var det så att exempelvis inte all typ av yttre motivation hade lika stor negativ inverkan. Yttre motivation som är självvald var således inte lika negativ som den formen av yttre motivation som kommer från andra.³¹ Vallerands teori säger vidare att de positiva konsekvenserna av motivation minskar linjärt från inre motivation till amotivation.³²

1.4.2 Social klassteori

Att hitta ett klassperspektiv ibland dagens gymnasieelever är inte alltid lätt, speciellt inte i Stockholmsregionen med tanke på möjligheterna att välja vilken skola man ska gå på. Vi har dock funnit det lämpligt att använda oss av det klassperspektiv som socialantropologen Fanny Ambjörnsson använt sig av i sin avhandling *I en klass för sig* som handlar om genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer. Ambjörnsson följde två gymnasieklasser under ett år och undersökte flickornas syn på sig själva och andra. Hon valde, för att få tillgång till elever med olika socioekonomisk bakgrund, att använda sig av två grupper från två olika gymnasieprogram, ett yrkesförberedande och ett studieförberedande. Gymnasieprogrammen hon valde var Barn- och Fritidsprogrammet (BF) och Samhällsvetenskapliga programmet (S).³³

Anledningen till att Ambjörnsson valde just denna metod är att det numer återigen finns en klassmässig snedfördelning mellan gymnasieprogrammen. Eleverna som söker sig till de studieförberedande programmen kommer i större utsträckning från hem med högre utbildningsnivå, inkomstnivå och boendestandard än de som studerar på de

---

³⁰ Vallerand, s. 279.

³¹ Ibid, s. 287.

³² Ibid, s. 335.

³³ Fanny Ambjörnsson, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (diss. Stockholm: Ordfront förlag, 2004), s. 33.

yrkesförberedande. BF-programmet har, åtminstone i Stockholmsregionen, en av de lägsta intagningspoängerna på gymnasieprogrammen. Dessutom är det ett av de minst sökta både under tiden för Ambjörnssons studie och i dagsläget.³⁴ Många som läser programmet har sökt det i andra eller tredje hand men haft för dåliga betyg för att komma in på andra, mer attraktiva program och känner till och med tveksamhet att arbeta inom barnomsorgen i framtiden. I den BF-klass som Ambjörnsson studerat var föräldrarnas utbildningsnivå låg, hon kategoriserar de som facklärd och ej facklärd arbetarklass. S-programmet å andra sidan är ett av gymnasieskolans mest populära och sökta program. Det krävs inga jättehöga betyg för att komma in eftersom det även har mest platser av programmen på gymnasiet. Många som sökt programmet hade valt det på grund av att det gav en bred utbildning som öppnade vägen för vidare studier på t ex högskolan. I den av Ambjörnsson studerade klassen så kom eleverna från ganska olika familjebakgrunder. Gemensamt för majoriteten var dock att deras föräldrar hade någon form av högskoleutbildning och hon kategoriserar dem som lägre resp högre medelklass.³⁵

Det är svårt att hitta ett gångbart klassperspektiv bland gymnasieelever idag. Ambjörnsson är medveten om detta och de problem hon tagit upp är problem som även vi kommer att vara utsatta för i vår undersökning. Ambjörnssons klassindelning förutsätter bl a att ingen av eleverna bryter mot mönstret och t ex läser S-programmet trots att ingen av hennes föräldrar har någon högre utbildning, så var naturligtvis inte fallet. Den här indelningen ska därför varken ses som absolut eller heltäckande.³⁶

Ambjörnsson förklarar klass som en hierarki. En hierarki där de som finns på toppen bestämmer vad som är normalt medan övriga klasser i hierarkin uppfattas som specifika och avvikande från normen. I hennes studie, och föralldel i vår, är det de elever som läser på de studieförberedande programmen som är överst i hierarkin och därmed sätter ribban för vad som är normalt. De elever som studerar på de yrkesförberedande programmen återfinns långt ner i hierarkin och uppfattas därmed som avvikande. Ambjörnsson ser även ett problem i att betrakta klass i socioekonomiska termer när allt fler pekar på att skillnaderna ligger på det kulturella och sociala planet. Klass visar sig på många fler sätt än vilka föräldrar som har mest pengar i plånboken. Det kan lika mycket handla om vilka man umgås med, vilka kläder man

---

³⁴ Utbildningsförvaltningen Stockholms Stad, Intagningsstatistik för gymnasieprogram ht 2005, 2005-07-04, <<http://www.utbildning.stockholm.se/intagningsenheten/stat/0180slut.pdf>> (2006-03-27).

³⁵ Ambjörnsson, s. 33-34.

³⁶ Ibid, s. 35.

har på sig som vilken musik man lyssnar på. Det är just på detta sätt som Ambjörnsson kommer fram till att klasskillnader visar sig mellan elever på studieförberedande respektive yrkesförberedande program. Ingen av flickorna hon studerat i sin undersökning har angett ekonomisk bakgrund som en direkt orsak till olikheter utan de har istället pekat på skillnader i attityder, inställning, stil och rykte.³⁷

1.4.3 Genusteori

Vi tänker använda oss av en genusteori som pedagogen Birgitta Fagrell arbetat fram. Hon beskriver den i två olika antologier: *Talet om kroppen* och *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Dessa behandlar begreppet genus kopplat till kropp och idrott.

Fagrell definierar genus som ”föreställningar om hur kvinnor och män skall förhålla sig till varandra socialt och kulturellt”³⁸, alltså hur vi rent praktiskt ska hantera de socialt och kulturellt utformade idéerna utifrån de fysiska, biologiska och anatomiska skillnaderna mellan könen.³⁹ Vidare liknar Fagrell genus vid ett spel. Ett spel där deltagarna är de individer som fått benämningen man eller kvinna med andra ord, alla. Redan från födseln delas man in i ett ”lag” och under sin uppväxt får man sedan lära sig spelreglerna till genusspelet. Spelreglerna består av alla de föreskrifter, regler och normer som finns om vad som är manligt och kvinnligt. När man väl lärt sig spelreglerna har man också lärt sig vad som betraktas som en normal man och en normal kvinna. Fagrell menar också att genusspelet, likt alla andra spel, har vinnare och förlorare. Vinnarna är de som följer spelreglerna och anammar normerna om manligt och kvinnligt. Förlorarna är de som bryter mönstret och inte vill delta i spelet och som inte accepterar normerna om manligt och kvinnligt. Kan då spelreglerna förändras? Ja, enligt Fagrell händer det då och då att ”förlorarna” övertygar ”vinnarna” om att en regel är fel och måste ändras. Spelreglerna förändras som sagt ibland men det finns en oändlig mängd av normer som talar om för oss hur män och kvinnor borde uppträda.⁴⁰

Fagrell slår fast att det vi kallar för manligt och kvinnligt är en konstruktion av oss människor. Detta syftar inte till våra fysiska kön eller några andra biologiska eller psykologiska faktorer utan relaterar som sagt till de normer och attityder som vi associerar till män och kvinnor.

---

³⁷ Ambjörnsson, s. 35,36.

³⁸ Birgitta Fagrell, ”Det mest naturliga? ”, i *Talet om kroppen*, red. Birgitta Fagrell & Per Nilsson (Stockholm: HLS 1998), s. 81.

³⁹ Ibid, s. 81.

⁴⁰ Birgitta Fagrell, ”Genus – Historien om manligt och kvinnligt”, i *Pedagogiska perspektiv på idrott*, red. Lars-Magnus Engström och Karin Redelius (Stockholm: HLS 2002), s. 165.

Våra föreställningar om manligt och kvinnligt formar vår inställning till hur vi tycker att män och kvinnor borde uppträda och styr vad vi tycker är normalt. Vidare anser Fagrell att det som skiljer människan från t ex djuren är att vi kan reflektera över våra handlingar och därför kan vi förändra våra egna bilder om vad vi anser vara t ex manligt och kvinnligt.⁴¹

Vem konstruerar då könen? Vem skriver spelreglerna? Fagrell hävdar att män och kvinnor i alla tider har inordnat sig i olika typer av ramar som samhället har. Dock har det alltid varit så, oavsett om vi talar om det moderna eller det traditionella samhället, att männen haft större möjlighet än kvinnor att påverka utformandet av spelreglerna. I ett historiskt perspektiv har det enligt Fagrell varit så att kvinnorna som grupp har fått acceptera ett samhälle där lagar och normer till stor del utformats av män. Det är inte heller så lätt att ställa sig utanför dessa lagar och normer då människor i allmänhet har ett behov att få erkännande och känna tillhörighet. För att detta ska ske måste vi inordna oss efter de normer som samhället har skapat. Vi måste lära oss de sociala samspelet och även lära oss hur man sedan navigerar på den sociala arenan.⁴² Traditionellt sett har det i det västerländska samhället även värderats högt om man som man uppvisar maskulina beteenden och feminina beteenden belönas om man är kvinna.⁴³

Genus är dock inte bara något som cirkulerar i vårt medvetande utan det visar sig även i våra handlingar, som en s.k. förkroppsligad erfarenhet som talar om för oss hur vi ska uppleva och förhålla oss till det manliga och kvinnliga. Genus blir inte viktigt förrän vi förkroppsligar de föreställningar vi har om manligt och kvinnligt, vi märker inte hur de påverkar oss förrän någon prövar ett förbjudet område eller bryter mot logiken i genusordningen. Ett exempel kan vara en kvinnlig general som alltså ger sig in på ett område där normen är att vara man. Det är först när någon utmanar normen som genus märks.⁴⁴

---

⁴¹ Fagrell, *Pedagogiska perspektiv på idrott*, s. 166.

⁴² *Ibid*, s. 167.

⁴³ Fagrell, *Talet om kroppen*, s. 81.

⁴⁴ Fagrell, *Pedagogiska perspektiv på idrott*, s. 168.

1.4.4 Sammanfattning teoretiska utgångspunkter

Vår studie bygger på Vallerands motivationsmodell, vårt syfte, våra frågeställningar och vår enkät utgår alla från denna modell. I vår enkät kommer vi att använda oss av de faktorer Vallerand anser påverkar motivation inom, i vårt fall, skolområdet. För att få en djupare förståelse för de skillnader som eventuellt finns gällande pojkar och flickors motivation har vi valt att använda Fagrells genusteori. Slutligen ligger Ambjörnssons teori gällande klass till grund för vårt urval av gymnasieelever och vår definition av klass.

2. Metod

2.1 Datainsamlingsmetoder

Undersökningen har genomförts med hjälp av enkäter. Orsaken till detta är att studien är kvantitativt inriktad och således finner vi att enkäter är den mest lämpliga datainsamlingsmetoden.⁴⁵ En del av syftet med denna studie är att söka samband mellan motivation och kön respektive motivation och studieprogram.

2.1.1 Enkätens utformning

Enkäten är standardiserad⁴⁶ och består av sju slutna frågor, varav två stycken är bakgrundsfrågor gällande kön och gymnasieprogram. Resterande frågor behandlar elevernas motivation till sitt skolarbete. Dessa frågor undersöker i stort sett samma sak men frågorna har ställts på olika sätt för att på så sätt få eleven att svara på samma sak flera gånger (se bilaga 1). Därigenom ökar trovärdigheten i våra resultat. På tre av frågorna har eleverna fått rangordna ett antal (sex eller sju) olika påståenden, vilka är kopplade till Vallerands teori om inre och yttre motivation samt amotivation. I de följande två frågorna har eleverna fått välja ett alternativ som även dessa är utformade efter Vallerands teori. Den sista frågan var av öppen karaktär där eleverna fritt fick ge sin syn på skillnader i motivation mellan könen. Denna fråga har tagits med för att ge oss en bild av elevernas egna föreställningar och för att vi ska kunna belysa aspekter som inte synliggörs med slutna frågor. Det bör tilläggas att enkäten har utgått från Vallerands motivationsmodell men har utformats av författarna. För att se om vår enkät var tydlig och begriplig genomfördes en pilotstudie, där dels vår handledare,

---

⁴⁵ Bo Johansson, Per Olov Svedner, *Examensarbetet i lärarutbildningen: Undersökningsmetoder och språklig utformning*, (Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala, 2001) s. 28.

⁴⁶ Jan Trost, *Enkätboken* (Lund: Studentlitteratur, 2001), s. 55-56.

våra studiekamrater och en elev i berörd ålder fick ge sina synpunkter på enkäten. Därefter gjordes vissa förändringar.

2.2 Urval

Studien har genomförts med ca 125 gymnasieelever från fem olika skolor som studerar sista terminen på sina respektive program. Eleverna vi undersökt studerar på antingen ett studieförberedande eller ett yrkesförberedande program. Vi har valt detta tillvägagångssätt för att, utifrån Ambjörnssons klassteori, få tillgång till elever med olika social klass.⁴⁷ Vi har valt sistaårselever på grund av att vid tiden för undersökningens genomförande var de inne i en intensiv studieperiod och det är deras sista möjlighet att påverka sina betyg. Programmen är barn och fritidsprogrammet, elprogrammet, samhällsvetenskapliga programmet och naturvetenskapliga programmet. Detta har varit de enda urvalskriterierna vi använt oss av när det gäller undersökningsgruppen. Barn och fritidsprogrammet och elprogrammet är yrkesförberedande program vars utbildning syftar till arbete direkt efter gymnasiestudierna inom barnomsorg respektive de el-tekniska områdena. Orsaken till att vi valt dessa praktiska program är att vi antar att barn och fritidsprogrammet domineras av kvinnliga studerande och det motsatta gäller för elprogrammet. Det samhällsvetenskapliga programmet samt det naturvetenskapliga programmet är studieförberedande program och dess utbildning syftar till vidare studier på universitet och högskola inom dessa områden. På de studieförberedande programmen förutsatte vi en jämn könsfördelning vilket visade sig stämma.

För att få ett rättvisande resultat är det av stor vikt att fördelningen mellan program och kön är helt jämn, därför undersökte vi 50 elever från yrkesförberedande program och 50 elever från studieförberedande program. Därför sorterades ca 25 enkätsvar bort. En del av dessa var ofullständigt ifyllda och resterande valdes slumpmässigt bort. Skolorna har valts utifrån sin geografiska position i Stockholmsområdet för att vi ska få en bra spridning på undersökningsgruppens hemvist.

---

⁴⁷ Ambjörnsson, s. 33.

2.2.1 Bortfall

Det finns inget externt bortfall att redovisa då vi var på plats vid varje insamlingstillfälle och kunde ta emot alla enkäter på plats. Det ska då tilläggas att vi inte tagit hänsyn till närvaron på lektionerna utan endast undersökt de elever som varit närvarande. Det interna bortfallet uppgår till ca 10% på rangordningsfrågorna, detta kan bero på att de varit svårt för eleverna att förstå hur de skulle rangordna. Problemet uppenbarade sig tidigt varpå vi under senare delen av undersökningen tydligare förklarade hur de skulle rangordna. På de frågor eleverna endast skulle välja ett alternativ är bortfallet 0%..

2.3 Procedur

Vid samtliga insamlingstillfällen har båda författarna funnits på plats för att dela ut och samla in enkäterna. Detta för att undvika externa bortfall och för att var säkra på att enkäterna fylldes i på ett tillfredställande sätt. Vi har informerat eleverna hur de ska fylla i enkäten och att det tar ungefär 10 minuter att svara på den. Under hela tiden har vi varit tillgängliga för frågor för att minimera antalet interna bortfall. Enkäterna har under samtliga tillfällen ifyllts i elevernas klassrum utan yttre störningar. Eleverna har även informerats om att deltagandet är frivilligt och att enkätsvaren kommer att behandlas anonymt och vi har respekterat och följt de övriga forskningsetiska reglerna.⁴⁸

2.4 Databearbetning

Vi beslöt oss för att inte använda oss av rangordningen i de frågor där det var aktuellt eftersom det skulle bli alltför svårt att bearbeta statistiskt. Istället valde vi att titta på det alternativ eleverna tyckte stämde in bäst och sedan koppla det till typ av motivation. Detta gjordes för att det skulle vara möjligt att bearbeta det insamlade datamaterialet statistiskt.

Bearbetningen av datamaterialet gjordes i statistikprogrammet SPSS. Således var vi tvungna att koda våra data. Kodningen skedde genom att könen fick siffrorna ett och två, likaså gymnasieprogrammen. De tre olika typerna av motivation, yttre och inre motivation samt amotivation, fick siffrorna ett, två och tre. När våra data var kodad genomfördes ett Chi-två test på varje fråga i förhållande till kön och gymnasieprogram, detta för att kunna avgöra om resultaten var statistiskt säkerställda. Signifikansnivån i studien var 95%.

---

⁴⁸ Johansson, Svedner s. 23.

2.5 Tillförlitlighet

I detta avsnitt kommer vi att diskutera reliabiliteten och validiteten i vår studie. Som ett första steg för att öka reliabiliteten genomfördes en pilotstudie med en elev i berörd ålder, detta för att säkerställa att våra frågor och vårt språk i enkäten var tydligt och begripligt. I undersökningen har vi varit noggranna med att ge eleverna som deltar samma yttre förutsättningar, d v s alla undersökningar har genomförts i klassrum. Vi har även sett till att eleverna inte behövt känna någon tidspress och försökt att genomföra undersökningen i början av lektionstillfället som vi besökt. Detta torde vara positivt för undersökningens reliabilitet. Något som kan vara negativt för undersökningens reliabilitet är att de deltagande eleverna fått varierande grad av information gällande hur enkäten skulle fyllas i. Informationen har stegvis utökats under undersöknings gång då vi upptäckt brister i ifyllandet av enkäterna.

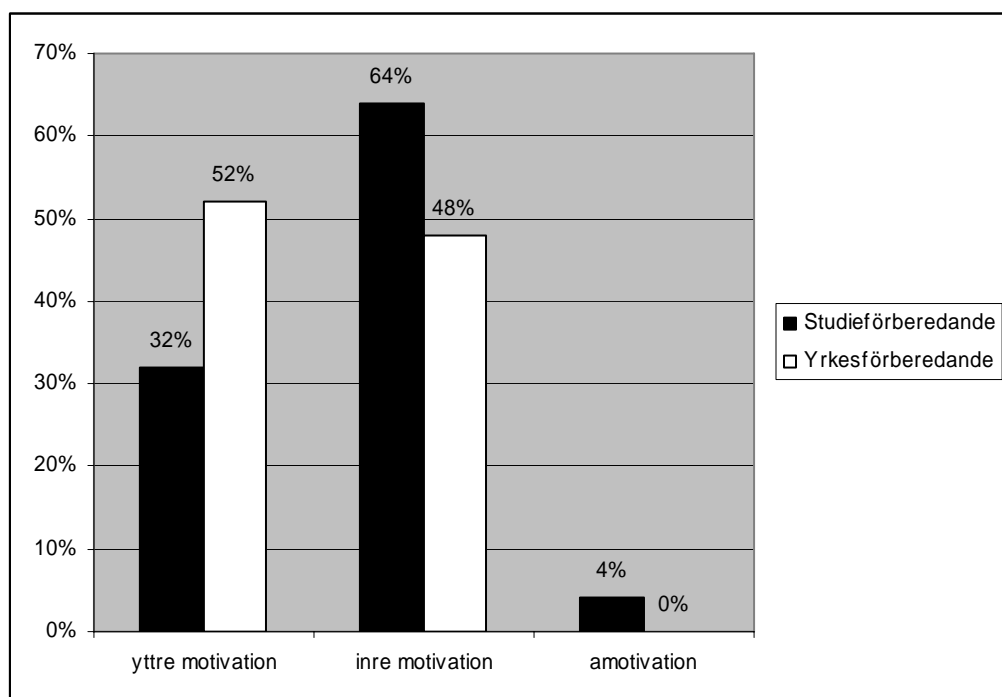
Validiteten i vår studie anser vi vara god. Undersökningen omfattas av 100 gymnasieelever fördelade på 25 flickor från ett studieförberedande program och 25 flickor från ett yrkesförberedande program. Samma förhållande gäller för pojkarna. När resultatet studeras ska man ta i beaktning att studien endast genomförts i Stockholmsområdet och därför inte kan anses representativ för hela landet.

3. Resultat

I denna del kommer vi att redogöra för de resultat vi har fått fram i vår undersökning när det gäller sambanden mellan motivation och klass samt motivation och kön. Svartalternativen på enkäten har av författarna kategoriserats in i tre olika typer av motivation utifrån Vallerands motivationsmodell.

3.1 Motivation och social klass

Vad gäller detta perspektiv har vi inte funnit några statistiskt säkerställda samband men våra resultat pekar ändå åt ett visst håll. I denna fråga har eleverna fått svara på vem som motiverar dem mest till skolarbetet. Därefter har vi kategoriserat de olika alternativen i antingen yttre, inre eller amotivation.

Diagram 1 Vem motiverar dig mest till skolarbetet?

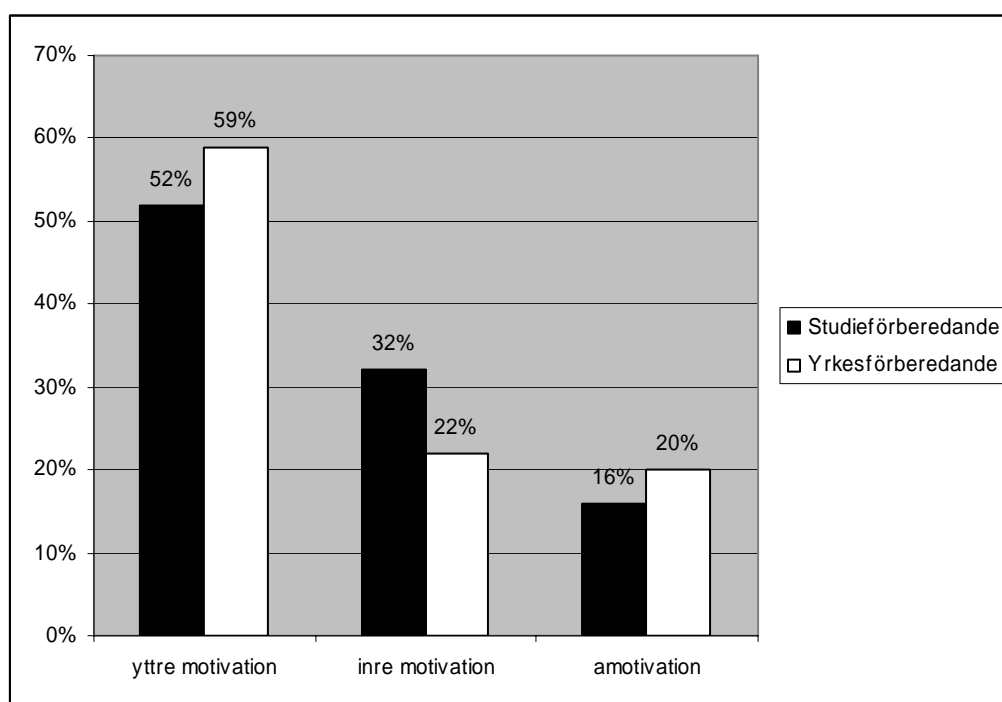
p= 0,063

Av diagrammet kan utläsas att eleverna som läser ett yrkesförberedande program i större utsträckning har en form av yttre motivation när frågan gäller vem som motiverar dem till skolarbetet. I detta fall kunde det vara föräldrar, lärare, kompisar eller annan närstående. Den inre motivationen i denna fråga är när eleverna svarade att deras motivation kommer från dem själva. Noterbart är att det är få elever som angett att de är amotiverade i denna fråga jämfört

med resultaten på andra frågor. Orsaken till detta kan vara att enkäten egentligen inte gav eleverna någon möjlighet att svara något som kunde kategoriseras in under amotivation, dock kunde eleverna själva skriva i ett alternativ som inte var bestämt. De som är kategoriserade som amotiverade i diagrammet var de som skrev ”ingen” som svar på vem som motiverade dem.

När vi i enkäten frågade varför eleverna läser till ett prov såg vi däremot mindre skillnader mellan de två kategorierna. Även här var det dock så att eleverna från de yrkesförberedande programmen visade upp en högre grad av yttre motivation i förhållande till de elever som läser ett studieförberedande program. Antalet elever som uppgav att de är amotiverade var dock mycket större i båda kategorierna i denna fråga än i den föregående.

När det gäller vad som motiverar eleverna i skolarbetet i stort så pekar resultaten även här i samma riktning som i föregående frågor.

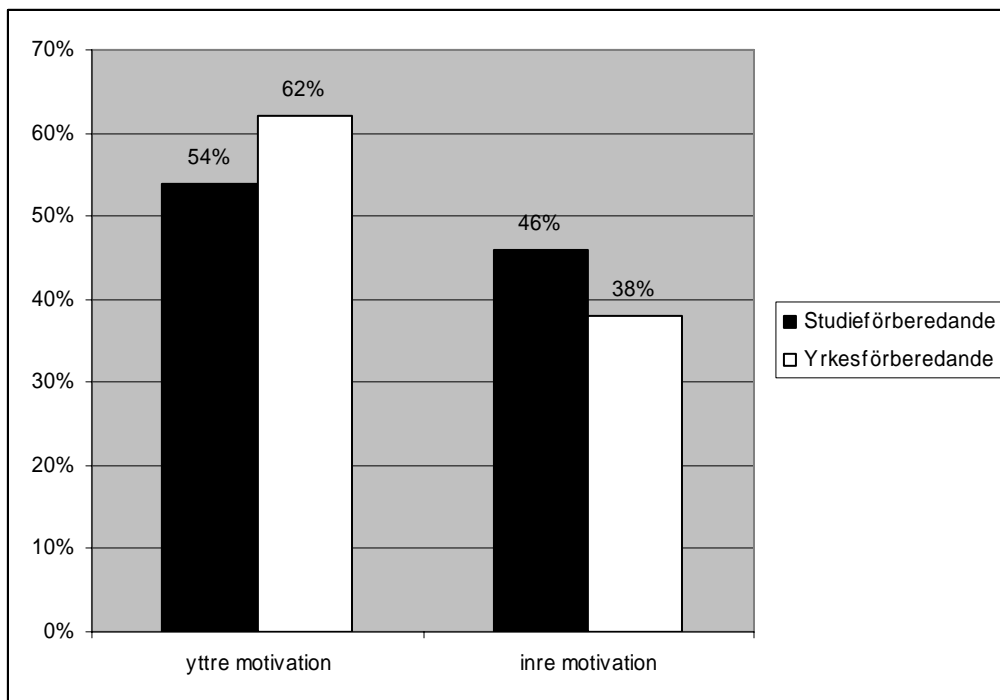
Diagram 2 Vad motiverar dig i ditt skolarbete?

p= 0,551

Denna fråga var en av tre rangordningsfrågor, alla dessa frågor visade på att den yttre motivationen dominerade i båda kategorierna. Exempel på svarsalternativ för denna fråga var ”jag vill visa för mig själv att jag är duktig” och ”jag är inte motiverad”. På rangordningsfrågorna fanns det ett eller flera alternativ som vi kategoriserade som

amotivation och i det här diagrammet ser vi att det är en relativt stor del i båda kategorierna som uppger att de är amotiverade. Våra resultat visar inte några större skillnader vad gäller amotivation på studieförberedande respektive yrkesförberedande program. Graden av amotivation är i stort sett likvärdig.

På fråga 6 (se bilaga 1) hade eleverna endast två svarsalternativ att välja mellan, alternativen var ”att jag är nöjd med den uppsats jag skrivit” och ”att jag fick ett bra betyg”. Det första alternativet kategoriserades som inre motivation och således kategoriserades det andra som yttre motivation.

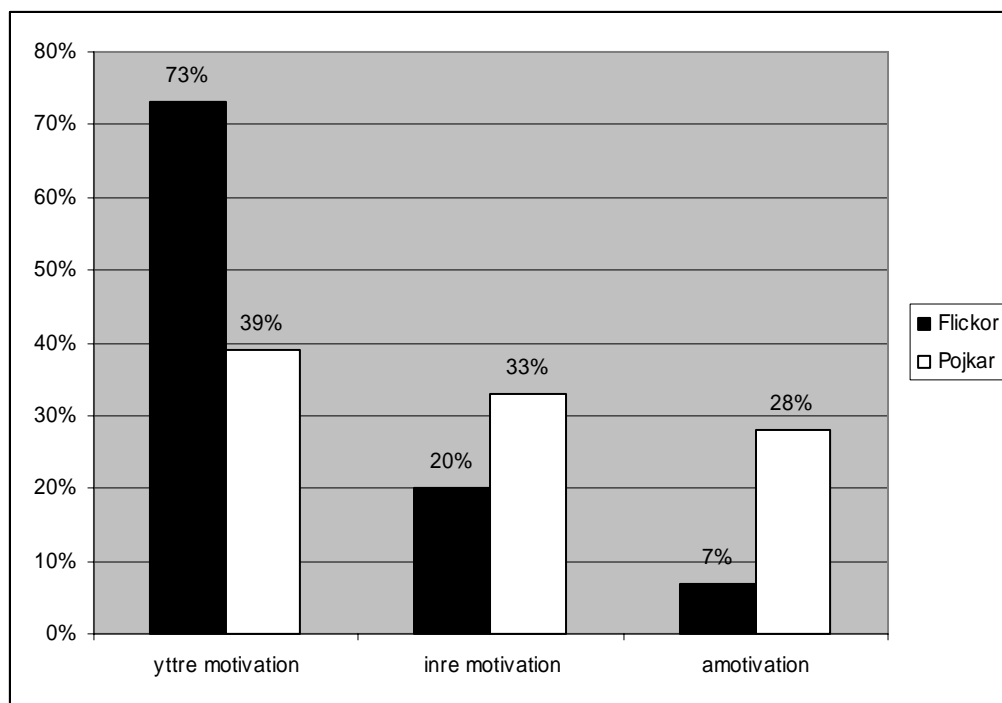
Diagram 3 Vad är det viktigaste med en uppsats?

p= 0,544

Diagrammet visar att eleverna på de yrkesförberedande programmen har en större yttre motivation än eleverna på de studieförberedande programmen, därigenom gäller det motsatta förhållandet gällande inre motivation.

3.2 Motivation och kön

Ur vårt könsperspektiv har vi funnit ett samband som har kunnat säkerställas statistiskt och övriga resultat pekar i samma riktning. Denna fråga undersöker vad som motiverar eleverna i deras skolarbete.

Diagram 4 Vad motiverar dig i ditt skolarbete?

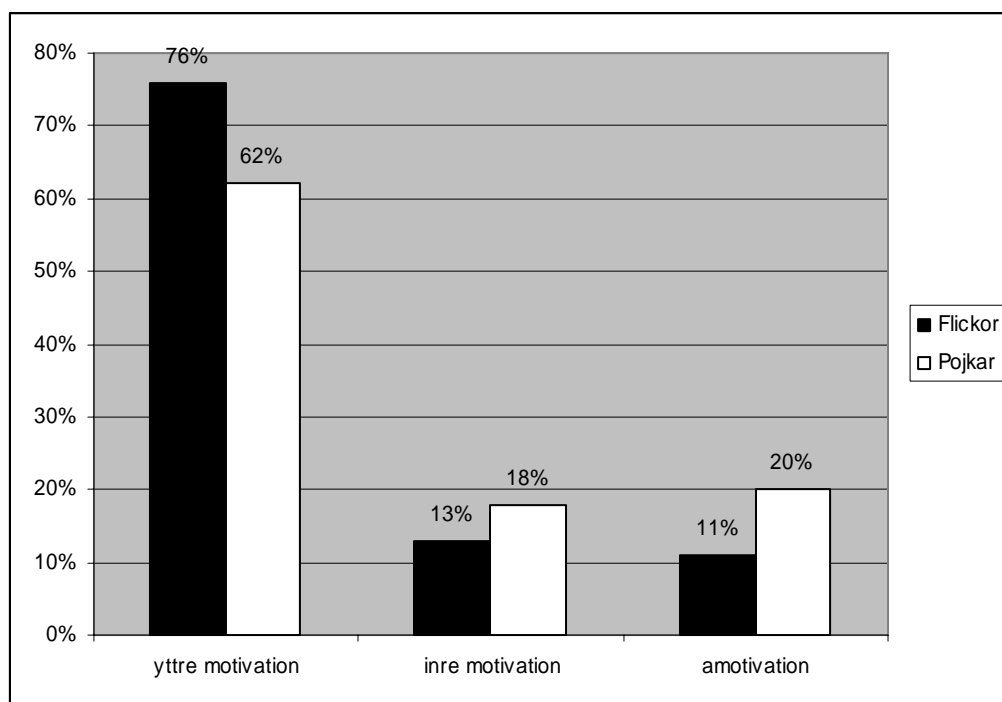
p= 0,003

Av detta diagram kan vi tydligt utläsa att flickor har en betydligt större yttre motivation till sitt skolarbete än vad pojkar har. Noterbart är att väldigt få flickor har en inre motivation. Tydligt är också att pojkarna i större utsträckning är amotiverade än flickorna. Resultatet på denna fråga är statistiskt säkerställt. Om vi bara tittar på flickornas resultat ser vi att den yttre motivationen dominerar starkt. Detta är något som visar sig i samtliga rangordningsfrågor.

I frågan om varför eleverna går till skolan såg vi inga tydliga skillnader mellan pojkar och flickor, däremot dominerar den yttre motivation relativt stort för båda grupperna. Dessutom har fler flickor på denna fråga angivit att de är amotiverade än vad som är fallet i de andra rangordningsfrågorna. Fortfarande är det dock så att pojkarna är amotiverade i större utsträckning än flickorna, vilket är fallet på alla rangordningsfrågor.

När frågan istället gäller varför eleverna studerar till ett prov blev resultatet följande.

Diagram 5 Varför pluggar du till ett prov?

p= 0,334

Exempel på svarsalternativ för denna fråga var ”Jag vill ha ett bra betyg” och ” Det är roligt att få ny kunskap inom ämnet”. Diagrammet visar att även här är flickorna i högre grad yttre motiverade än pojkarna. Resultatet på denna fråga stämmer väl överens med resultatet på frågan vad som motiverar eleverna till skolarbetet. Den enda tydliga skillnaden mot föregående diagram är att det är fler pojkar som är yttre motiverade och således är det färre som har en inre motivation.

Ett intressant resultat är att den yttre motivationen dominerar i samtliga frågor förutom när frågan gäller vem som motiverar dem till skolarbetet. Då svarar de flesta, både flickor och pojkar, att motivationen kommer från dem själva således en inre motivation. Vad detta beror på behandlas i diskussionsavsnittet.

3.3 Föreställningar om motivation

Denna del av resultatet är till för att synliggöra elevernas uppfattningar om motivation och dess eventuella skillnader mellan flickor och pojkar. Detta kommer företrädesvis att redovisas i form av citat från elevernas svar på den öppna frågan i enkäten som formulerades enligt följande: ”Tror du att det är någon skillnad mellan tjejer och killar när det gäller motivation till sitt skolarbete?”

Generellt sett är föreställningen bland de deltagande eleverna sådan att flickor är mer motiverade till sitt skolarbete än pojkar. Detta har svaren från båda kategorierna visat på. Noterbart är även att ingen av eleverna tror att pojkar har mer motivation än flickor:

”Ja tjejer är nog mer motiverade än killar. Om man pluggar för mycket som kille anses man vara ”töntig”...”

Detta citat belyser tydligt det vi redovisade ovan, nämligen att eleverna tror att flickor är mer motiverade än pojkar. Många elever tror att en orsak till detta kan vara att flickor har tydligare mål med sin utbildning och därmed sin framtid, en pojke i undersökningen uttrycker det så här:

”Jag tror att tjejer är mer medvetna om vad de vill bli och att det ger dem motivation till att jobba bättre i skolan...”

En annan elev ser andra orsaker till skillnader i motivation. Hon tror att skillnader beror mer på yttre orsaker som exempelvis krav från personer i omgivningen:

”Jag tror att tjejer är mer motiverade att plugga än killar. De har mer krav på sig från andra att få bra betyg.”

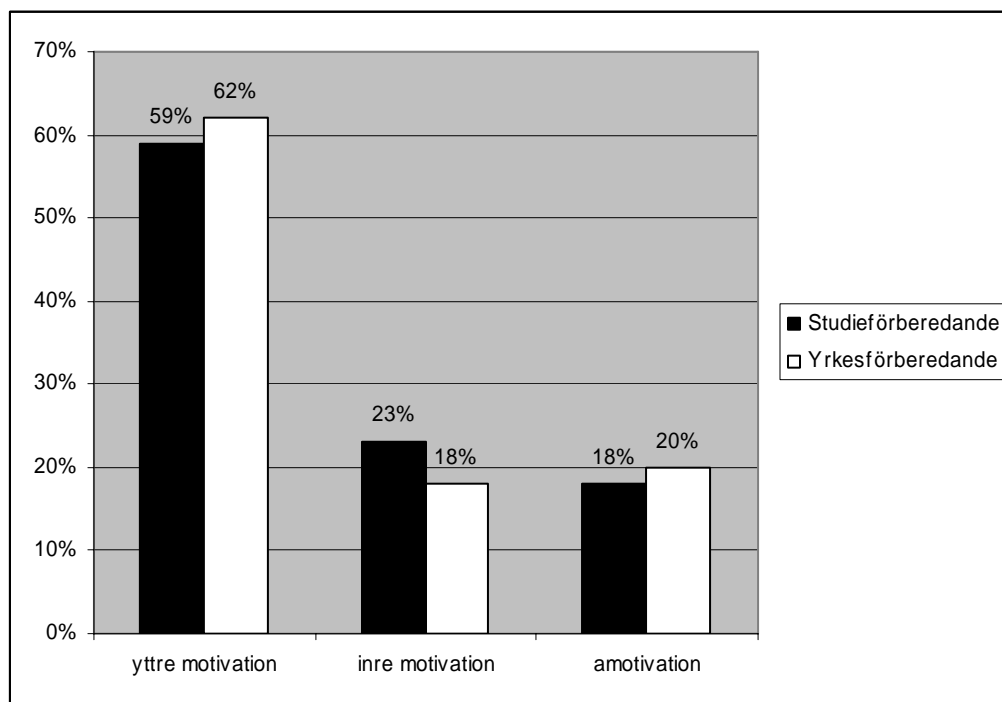
Vissa elever tror dock att skillnader i motivation inte beror på vilket kön man har utan att skillnaden ligger mer på individuell nivå:

”Jag tror att det är ungefär lika. Beroende av vad man kommer från för familj, vad man har för vänner och hur man trivs i skolan och sin klass. Så det är nog väldigt individuellt.”

Av de ovan redovisade resultaten från den öppna frågan i enkäten ser man att eleverna har tydlig föreställning om skillnader i motivation mellan könen och vad dessa skillnader kan tänkas bero på. Både flickor och pojkar tror att flickor har en större motivation till sitt skolarbete och att detta har sin grund i att de känner en större press från närstående personer, exempelvis föräldrar.

3.4 Sammanfattning av resultat

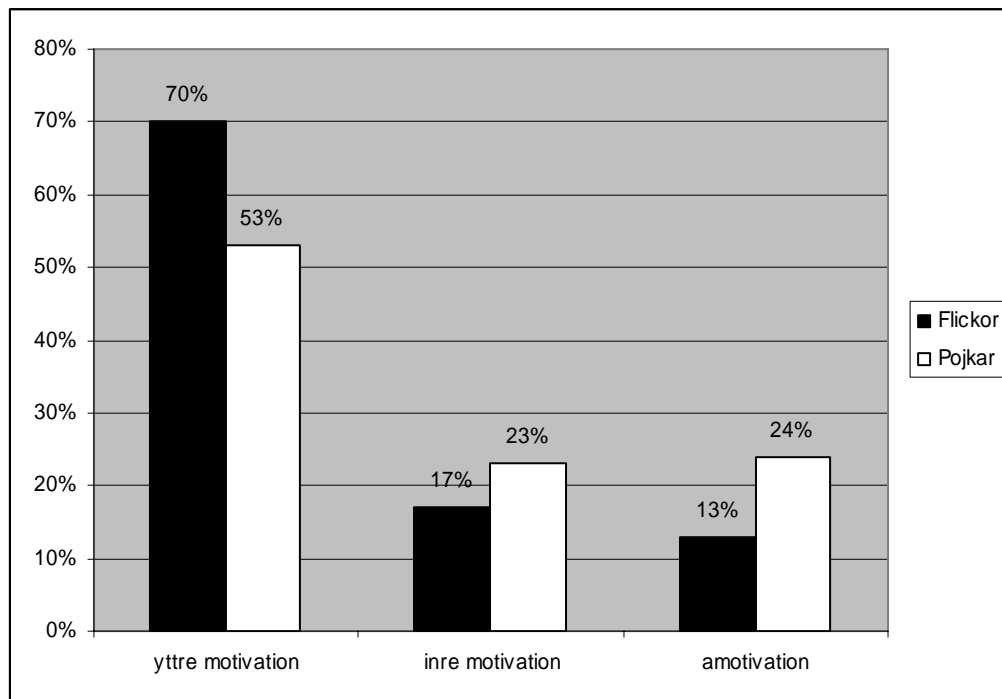
Detta diagram sammanfattar enkätsvaren från rangordningsfrågorna (2,3,4) utifrån vårt sociala klassperspektiv.

Diagram 6 Sammanfattande diagram utifrån det sociala klassperspektivet

Det visar att de eleverna som läser ett yrkesförberedande program i något större utsträckning uppvisar en yttre motivation. De är också mer amotiverade även om skillnaden inte är särskilt stor. Totalt sett är svaren för de båda programmen ganska likartade och vi har inte med någon av våra enkätfrågor statistiskt kunnat säkerställa något samband mellan typ av motivation och klass. Detta gäller även för de frågor som inte innefattas av det sammanfattande diagrammet. En intressant sak som går att utläsa från diagrammet är att den yttre motivationen dominerar hos eleverna från båda kategorierna.

Här har rangordningsfrågorna (2,3,4) sammanfattats i ett diagram, denna gång för könspektivet.

Diagram 7 Sammanfattande diagram utifrån könspektivet

Diagrammet visar upp större skillnader mellan kategorierna än vad föregående diagram gjorde, med det menas att det är större skillnad mellan flickor och pojkar än mellan elever från studieförberedande respektive yrkesförberedande program. Här visas tydligt att flickor har en högre grad av yttre motivation jämfört med pojkarna. En annan tydlig skillnad mellan könen är att nästan dubbelt så många pojkar som flickor är amotiverade.

Skillnaderna mellan könen är ganska stora och det var även här vi fick fram ett signifikant resultat på en av enkätfrågorna. Tilläggas bör att bland både flickor och pojkar dominerar den yttre motivationen.

4. Diskussion

Syftet med vår studie var att undersöka vilken betydelse klass och kön har för elevernas motivation till sitt skolarbete. I denna del kommer vi att diskutera våra resultat i förhållande till det rådande forskningsläget och de teoretiska utgångspunkter vi har valt att använda oss av. Förhoppningsvis kommer vi att kunna dra slutsatser utifrån detta som sedan kan sättas in i ett större sammanhang. Diskussionsavsnittet kommer att presenteras på samma sätt som forskningsläget och resultatdelen, d v s motivation och social klass samt motivation och kön.

Något vi fann intressant i vår enkätundersökning var att på samtliga frågor utom fråga fem så dominerade den yttre motivationen, både vad gäller klass och kön. I fråga fem, ”Vem motiverar dig mest till skolarbetet?”, var svarsalternativen direkt formulerade t ex ”jag själv”, ”föräldrar” och ”mina kompisar”. Svarsalternativen på de andra frågorna var av en mer indirekt karaktär t ex på frågan ”Varför pluggar du till ett prov?” var några av svarsalternativen ”för att andra skulle bli besvikna om jag skrev dåligt” och ”det är roligt att få ny kunskap inom ämnet”. Orsaken till detta tror vi beror på att eleverna gärna vill att deras motivation ska komma inifrån och det är på fråga fem väldigt lätt att urskilja vilket svarsalternativ som passar. På de andra frågorna är detta mycket svårare att se, dels på grund av att de är indirekta och dels på grund av att det finns fler svarsalternativ.

4.1 Motivation och social klass

Resultatet från vår studie visar att det inte finns några signifikanta skillnader gällande motivation mellan gymnasieelever från studieförberedande program och yrkesförberedande program. Utifrån Ambjörnssons sociala klassteori kan vi se på detta faktum i ett socialt klassperspektiv. Vi kan således slå fast att vi inte funnit några signifikanta skillnader beroende av elevernas sociala klasstillhörighet. Detta är något som även Björnsson funnit i sin studie *Kön och skolframgång*, att skillnader i skolprestation inte är beroende av vilken social klass eleverna tillhör.

Arnmans m fl studie visade däremot på att det fanns skillnader i elevernas skolprestation, elever från hög social klass presterade i genomsnitt bättre än elever från låg social klass. Vår undersökning tog inte upp något om elevernas skolprestation, däremot har vi tidigare visat på det starka samband som råder mellan prestation och motivation och kommit fram till att elever som presterar bra också har en hög motivation. Varför gav då inte vår studie samma resultat som Arnman m fl ? För det första kan det faktum att de undersökta elevernas ålder inte är densamma spela in i resultatet. En annan del av förklaringen kan härledas till det faktum att det är drygt tjugo år mellan studiernas genomförande. Under dessa tjugo år har mycket förändrats inom skolans värld vilket försvårar en eventuell jämförelse, dessutom tror vi att dåtidens klassindelning inte är riktigt densamma som idag. Då var det främst den ekonomiska statusen som bestämde vilken klass man tillhörde, medan det idag är andra faktorer som spelar in. Detta kan kopplas samman med Ambjörnssons teori om att faktorer som t ex attityd, inställning och stil är sådant som bestämmer klasstillhörighet i dagens skola.

Ambjörnsson menar på att denna klassindelning leder till en inofficiell hierarki i skolan där elever från studieförberedande program ses som norm medan elever från yrkesförberedande program anses avvikande. Utifrån de erfarenheter vi har erhållit under studiens fortskridande menar vi dock att detta fenomen syns tydligast inom enskilda skolor. Det är också anledningen till att vår studie inte har kunnat visa på denna hierarki då vi har jämfört gymnasieprogram från flera olika skolor och således inte undersökte skillnader inom skolor.

Våra upplevelser från besöken på de olika skolorna pekar istället på att skillnaderna gällande motivation snarare beror på skolan eleverna studerar vid och inte på vilket gymnasieprogrammen man studerar. En annan orsak till bristen på skillnader i studien tror vi har sin grund i klassdefinitionen. Det kan vara så att det inte ger en rättvisande bild när de elever som studerar vid ett studieförberedande program tillskrivs en högre social klass. Historiskt sett tror vi att denna indelning stämde bättre in på verkligheten då än vad den gör nu, som vi tidigare har nämnt har även Ambjörnsson gjort denna observation.

4.2 Motivation och kön

Studiens könsperspektiv visade på större skillnader mellan kategorierna än vad klassperspektivet gjorde. Resultatet visade att det finns en signifikant skillnad mellan flickor och pojkar vad gäller motivation. Det synliggjorde att flickor i större utsträckning har en yttre motivation jämfört med pojkar. Dessutom visade vår undersökning att dubbelt så många pojkar som flickor är amotiverade till sitt skolarbete, d v s att de ej är motiverade.

Att flickor är mer motiverade än pojkar har både positiva och negativa sidor, i alla fall när de har visat sig genom vår undersökning att flickor har en större yttre motivation. En av de positiva konsekvenserna är att detta leder till att flickor har högre betyg än pojkar, något som både PISA-studien och Björnssons studie har visat på. PISA-studien visade att flickor är mer motiverade och det stämmer väl överens med våra resultat. Björnsson kommer i sin studie fram till att flickor har ett bättre genomsnittsbetyg än pojkar och detta kan som vi tidigare nämnt härledas till skillnader i motivation.

Det som däremot kan bli en negativ konsekvens av vårt resultat är det som yttre motivation ofta leder till. Enligt Vallerands teori känner en yttre motiverad individ sig stressad, spänd och pressad. Denne har många negativa känslor inför de uppgifter som ska utföras. Det är inte så konstigt att det blivit så här då många elever strävar efter att få så höga betyg som möjligt. Eftersom betyg är en yttre motivationskälla leder detta till att eleverna har en yttre motivation till skolarbetet. Hela skillnaden kan dock inte förklaras genom betyg utan även föräldrar och kompisars inflytande påverkar elevernas typ av motivation. Även om det inte är konstigt att situationen ser ut som den gör så är det ett problem för skolan på grund av de negativa konsekvenser yttre motivation har.

Vad kan då skolan göra för att undvika att eleverna känner den press och stress som betygen utgör? Vi tror att ett stort ansvar vilar hos oss som lärare, det är vår uppgift att skapa ett hälsosamt inlärningsklimat som flyttar fokus från betyg till upplevelse. Om vi lyckas med detta borde det ske en förskjutning av elevernas motivation från yttre till inre. En sådan förskjutning är eftersträvansvärd då inre motivation enligt Vallerand leder till positiva känslor och eleverna är fokuserade utan att känna press.

Vi tror att en del av förklaringen till att flickor är mer motiverade än pojkar ligger i att de förväntas vara det. Fagrell förklarar att det vi kallar för manligt och kvinnligt är en konstruktion av oss människor. Det kan vara så att det inom skolan har blivit en föreställning om att flickor ska vara motiverade och prestera bra, en föreställning konstruerade av oss människor. För pojkar är däremot situationen den motsatta, om man som kille är duktig och motiverad finns risken att man anses vara "töntig". Detta är något som belyses i både vår och i Björnssons studie.

Vår uppfattning är att en stor del av skillnaden mellan flickor och pojkar också kan förklaras fysiologiskt. Flickor mognar tidigare än pojkar, vilket vi tror kan leda till att flickorna tidigare än pojkarna har mål med sitt skolarbete vilket i sin tur skapar en högre motivation och bättre betyg för flickorna. Flera av eleverna i vår undersökning trodde också att flickorna satte upp mål i högre grad än pojkarna. Detta kopplar vi också till det faktum att i vår studie är dubbelt så många pojkar som flickor amotiverade till sitt skolarbete.

4.3 Slutsatser och fortsatt forskning

En slutsats vi kan dra från vår undersökning är att det finns en skillnad mellan flickors och pojkars motivation. Flickor är i betydligt större utsträckning yttre motiverade till sitt skolarbete och de har även en högre motivation oberoende av indelning i inre och yttre motivation. Detta underbyggs även av att vår studie visar att pojkar i dubbelt så hög grad som flickor är amotiverade till sitt skolarbete. Studien visar också att det inte finns några signifikanta skillnader gällande motivation beroende av social klasstillhörighet.

Exempel på fortsatt forskning som är anknuten till vår studie kan vara att kvalitativt undersöka varför flickor i högre grad är yttre motiverade än pojkar. Detta kan vara intressant för att få ett djupare perspektiv i frågan. På så vis kan man ta reda på var skillnaderna ligger och orsakerna till att de uppstår. Ytterligare en ansats kan vara att förändra den sociala klassindelningen och inte bygga den på Ambjörnssons teori som vi har gjort. Som vi redogjorde för i diskussionen anser vi inte denna indelning vara särskilt gångbar, åtminstone inte bland dagens gymnasister. Istället skulle man kunna åtgå från elevernas syn på vilka faktorer som är avgörande för bestämmande av social klass i dagens gymnasieskola. Ett intressant fast mer tidskrävande alternativ skulle kunna vara att undersöka hur elevernas

motivation förändras över tid. Detta för att upptäcka hur och när skillnaderna mellan flickors och pojkars motivation uppstår.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Otryckta källor

I författarnas ägo

Enkät svar i original

5.2 Tryckta källor

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (diss. Stockholm: Ordfront förlag, 2004).

Arnman, Göran, Jönsson, Ingrid, *Segregation och svensk skola: En studie av utbildning, klass och boende* (diss. Lund, Studentlitteratur, 1983).

Att lära för livet: Elevers inställningar till lärande – resultat från PISA 2000, (Sundbyberg, Alfa Print 2004).

Björnsson, Mats, *Kön och skolframgång: tolkningar och perspektiv: Ett uppdrag för myndigheten för skolutveckling*, (2005).

Fagrell, Birgitta "Det mest naturliga?", i *Talet om kroppen*, red. Birgitta Fagrell & Per Nilsson (Stockholm: HLS 1998).

Fagrell, Birgitta "Genus – Historien om manligt och kvinnligt", i *Pedagogiska perspektiv på idrott*, red. Lars-Magnus Engström och Karin Redelius (Stockholm: HLS 2002).

Hallerdt, Britt, *Studieresultat och social bakgrund: en översikt över fem års forskning*, (Stockholm: Skolverket, 1995)

Hassmén, Peter, Hassmén, Nathalie, Plate, Johan, *Idrottspsykologi*, (Falköping: Bokförlaget Natur och kultur, 2003).

Johansson, Bo, Svedner, Per Olov, *Examensarbetet i lärarutbildningen: Undersökningsmetoder och språklig utformning*, (Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala, 2001).

Trost, Jan, *Enkätboken* (Lund: Studentlitteratur, 2001).

Vallerand, Robert J, "Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation", in *Advances in experimental social psychology vol 29*, red Mark P Zanna, (United States of America, Academic Press, 1997).

5.3 Elektroniska källor

Utbildningsförvaltningen Stockholms Stad, Intagningsstatistik för gymnasieprogram ht 2005, 2005-07-04, <<http://www.utbildning.stockholm.se/intagningsenheten/stat/0180slut.pdf> > (2006-03-27).

Bilaga 1

Motivation

Tjej

Kille

1) Vilket gymnasieprogram studerar du på?

Barn- och fritidsprogrammet

Samhällsvetenskapliga programmet

Elprogrammet

Naturvetenskapliga programmet

Rangordna alternativen efter hur du känner att de stämmer in på dig. 1 stämmer in mest och 7 stämmer in minst.

2) Vad motiverar dig i ditt skolarbete? (Rangordna 1-7)

Jag vill visa att jag är duktig för att andra ska bli nöjda med mig (ex familj, lärare).

Jag känner glädje när jag lär mig nya saker.

Jag är inte motiverad.

Jag mår bra av de utmaningar skolarbetet ger mig.

Att jag får ett bra betyg som ger mig möjlighet att senare i livet arbeta med något jag tycker är roligt/intressant.

Jag vill visa för mig själv att jag är duktig.

Jag får möjlighet att läsa om intressanta ämnen.

3) Varför pluggar du till ett prov? (Rangordna 1-7)

Jag tycker det är roligt att testa mina kunskaper. —

För att jag skulle bli besviken om jag skrev dåligt. —

Jag vill ha ett bra betyg. —

Jag tycker om den utmaning som ett provtillfälle ger. —

Jag pluggar inte till prov. —

För att andra (föräldrar/lärare) skulle bli besvikna om jag skrev dåligt. —

Det är roligt att få ny kunskap inom ämnet. —

4) Varför går du till skolan? (Rangordna 1-6)

För att träffa kompisar. —

För att jag gillar de utmaningar skolarbetet ger mig —

För annars sänks mina betyg. —

För att äta lunch. —

För att mina föräldrar skulle bli besvikna om jag inte går. —

För att jag tycker att det är roligt att lära mig nya saker. —

Kryssa endast i ett alternativ som du känner stämmer mest in på dig.

5) Vem motiverar dig mest till skolarbetet? (Välj ett alternativ)

Föräldrar.

Jag själv.

Mina lärare.

Mina kompisar.

Annan: _____

6) Vad är det viktigaste med en uppsats? (Välj ett alternativ)

Att jag är nöjd med den uppsats jag skrivit.

Att jag får ett bra betyg.

7) Tror du att det är någon skillnad mellan tjejer och killar när det gäller motivation till sitt skolarbete?

Tack för din medverkan

/Kalle och Gustav

Bilaga 2

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Frågeställningar:

- Vilken typ av motivation har eleverna på studieförberedande program?
- Vilken typ av motivation har eleverna på yrkesförberedande program?
- Vilken typ av motivation har pojkar?
- Vilken typ av motivation har flickor?

VAD?

Vilka ämnesord har du sökt på?

Ämnesord	Synonymer
Motivation, skola, social klass, klass, kön, genus, prestation, Robert J Vallerand	-

VARFÖR?

Varför har du valt just dessa ämnesord?

Dessa är ämnesord som vi anser vara av stor relevans för vår uppsats. Vallerands teorier hade vi kommit i kontakt med innan och därav sökningen på hans namn.

HUR?

Hur har du sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
Iris, GIH	motivation skola	10	2
PsycINFO	vallerand robert j	121	1
Skolverket	motivation, klass	10	2
Myndighet för skolutveckling	kön	5	1